

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу УЗБЕКА Дмитра Андрійовича
«Національні економічні інтереси в умовах розвитку інформаційної економіки»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Актуальність теми дисертаційної роботи

Інформаційний сектор економіки є сьогодні найбільш динамічним сектором народного господарства, який визначає економічний розвиток не тільки окремих країн, але й усього сучасного світу. Інформаційна економіка в своєму системному розвитку отримує безперервні зрушення, накопичує надбання теорії та методології наукових досліджень, новітні вектори управлінських технологій і комунікацій. Формування інформаційного сектора економіки тісно пов'язано з глобальною інформатизацією економіки, розвитком інформаційного суспільства. В рамках інформаційного сектора економіки змінюється значення інститутів, форм їх взаємовідносин, рушійних сил, властивих економічній системі, нових чинників виробництва та їх використання.

Україна сьогодні перебуває в складних економічних і соціально-політичних умовах, що спричинені наслідками воєнних дій. В таких умовах першочерговим завданням для представників влади, бізнесу, науковців є якнайшвидше формування потенціалу відновлення країни. Провідна роль у цьому прагненні належить саме інформаційному сектору економіки, який формує прогресивність управлінських заходів, що визначають базис векторного руху та збалансованість національних економічних інтересів, які мають забезпечити стимулюючі відносини різних груп населення країни. Актуалізованими постають наукові дослідження щодо ролі та спрямованості національних економічних інтересів в нових умовах, що дозволяють визначити рушійні сили та пріоритети розвитку національної економіки.

Актуальність обраної теми дослідження підтверджується виконанням дослідження відповідно до тематики науково-дослідної роботи Черкаського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки України за темою «Смарт-спеціалізація та інноваційна парадигма розвитку національної економіки: пріоритети та перспективи» (номер державної реєстрації 0121U114146, 2021–2024 рр.) (довідка № 388/04-15.02 від 12.06.2023 р.), де автором обґрунтовано ключовий національний економічний інтерес країни у синергетичному прояві в глобальному просторі третьої, четвертої та п'ятої промислових революцій, що проявляється у забезпеченні цілісності національної господарської системи, збалансованого та безпекового її функціонування у рамках рівневої організації системи економічних відносин (від рівня наноекономіки до рівня мегаекономіки) в умовах поширення сучасних трендів і тенденцій розвитку суспільства.

Також актуальність дисертаційного дослідження підтверджується участю автора дисертації у виконанні науково-дослідних робіт Національного університету «Києво-Могилянська академія» Міністерства освіти і науки України при виконанні теми «Теоретико-методологічні засади управління соціально-економічними системами»; Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» при виконанні теми «Обліково-фінансовий механізм інноваційної взаємодії суб'єктів господарювання в контексті трансформації економіки знань та соціально-поведінкових обмежень»; Харківського національного університету радіоелектроніки Міністерства освіти і науки України при виконанні теми «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку та економічної безпеки суб'єктів господарювання».

Ступінь обґрунтованості результатів, висновків і рекомендацій дослідження

Ознайомлення з матеріалами дисертаційної роботи та змістом публікацій автора дало змогу дійти висновку, що положення, висновки та рекомендації дисертації є обґрунтованими і достовірними, а результати дослідження характеризуються достатнім рівнем наукової новизни.

Теоретичну основу дисертації становлять система економічних законів і категорій ринкової економіки, фундаментальні положення економічної теорії, національної економіки, праці вітчизняних і закордонних вчених, присвячені питанням ефективного розвитку національної економіки, інформаційної економіки, формування та реалізації національних економічних інтересів.

Правовим полем дослідження є чинні законодавчі та нормативні документи що регулюють основи розвитку національної економіки, інформаційної економіки, інноваційної діяльності та процесів забезпечення національних економічних інтересів.

У дисертаційній роботі застосовано такі методи проведення наукового дослідження: методи логічного узагальнення (для забезпечення послідовності наукового дослідження; визначення пріоритетів розвитку національної економіки); системно-структурний підхід (для упорядкування наукових основ у системі розвитку і гармонізації національних економічних інтересів через векторний рух до моделі інформаційної економіки, уточнення термінологічного апарату); системний аналіз (для виявлення закономірностей розвитку складних процесів інноваційно-інтеграційного розвитку підприємництва в умовах інформаційної економіки та реалізації національних економічних інтересів); методи аналізу, синтезу та групування (при формуванні принципів та управлінських підходів до реалізації концептів національних економічних інтересів); історико-генетичний і діалектичний підходи (для дослідження економічних інтересів в історико-генетичному огляді промислових революцій в питаннях прямування до найвищої еволюційної фази розвитку інформаційної економіки); економіко-статистичні методи (для аналізу динаміки показників інформаційної економіки); графічні та форсайт-методи (для оцінки та візуалізації

вектора руху і досягнення моделі інформаційної економіки як ключового національного економічного інтересу); методи аутопоезису (у дослідженні формування сучасної теорії національних економічних інтересів з огляду на синергію економічного, інформаційного, інноваційного розвитку суспільства); холістичний підхід (у формуванні цілісного уявлення про структуру національного економічного інтересу з позиції організації системи економічних відносин та урахування сили впливу інноваційного, інформаційного середовища у взаємодії з економічною системою); праксеологічний підхід (у дослідженні парадигмальних зрушень економічної думки стосовно концепту національних економічних інтересів в історико-генетичному огляді промислових революцій і технологічних укладів).

Ознайомлення зі змістом дисертації Узбека Дмитра Андрійовича, основними працями, опублікованими за темою роботи, дає змогу зробити висновок, що сформовані автором наукові положення, висновки і рекомендації характеризуються високим рівнем достовірності та ґрунтовності і свідчать про його особистий внесок у розвиток економічної науки. Таким чином, зазначене вище свідчить про високий рівень обґрунтованості сформованих Узбеком Дмитром Андрійовичем теоретичних положень і практичних рекомендацій, отриманих у дисертаційній роботі.

Наукова новизна отриманих результатів, положень та висновків дисертаційної роботи

Основний науковий результат дисертаційної роботи полягає у розробці теоретичних і практичних засад щодо формування та реалізації національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки. Автором на захист виносяться такі результати:

1. Запропоновано принципи та управлінські підходи до реалізації концептів національних економічних інтересів в інтегруванні з векторами стратегічного розвитку інформаційної економіки, які в єдності забезпечують гармонізацію та балансування інтересів ключових агентів економічних відносин, що дає можливість спрямувати рух економіки в безпечові зони і досягти цільового усунення проявів інформаційної асиметрії.

2. Удосконалено теоретико-методичний підхід до дослідження національних економічних інтересів, який ґрунтується на залученні експертно-аналітичного й індикативного інструментарію, послідовності дій в оцінках стадій інформаційної економіки (формування, розвитку та прогресу), що дасть змогу отримати важливу інформацію, а також дійти висновків у питаннях визначення пріоритетів і векторів руху до моделі інформаційної економіки.

3. Визначено й обґрунтовано проблему інформаційної асиметрії, що ґрунтується на аналізі таких сфер, як ринок праці, безпека економіки, освіта, бізнес-середовище, інституційне середовище, фінансовий сектор, і характеру впливів на процес реалізації національних інтересів, що в комплексі дозволяє

окреслити позитивні та негативні наслідки на майбутні стани інформаційної економіки.

4. Систематизовано підходи до сучасної теорії національних економічних інтересів, які передбачають періодизацію парадигмальних зрушень стосовно концепту національних економічних інтересів на основі врахування: узагальнень генези наукової думки у цільовій векторності руху до стандартів інформаційної економіки та управління знанням; принципу синергізму, накопичення понятійно-категорійного апарату, що формує перспективи розширення меж регуляторних дій влади у стратегічному плануванні.

5. Розроблено наукові підходи до дослідження економічних інтересів, що ґрунтуються на історико-генетичному огляді промислових революцій в питаннях прямування до найвищої еволюційної фази розвитку інформаційної економіки і дають можливість окреслити, інституційно закріпити логічну послідовність руху національної економіки «інформаційна економіка – інноваційна економіка – кластерна економіка – смарт-економіка – економіка знань».

6. Обґрунтовано ключові вектори формування та реалізації національних економічних інтересів у сфері інноваційно-інтеграційної діяльності бізнесу, який враховує наявність унікальних ресурсів промислових, галузевих структур, що дає змогу визначити тригери розвитку інноваційно-інтеграційного підприємництва й активізувати групи факторів, які впливають на стан національної економіки.

7. Систематизовано та згруповано національні економічні інтереси з управлінськими концептами щодо досягнення станів прогресу інформаційної економіки, які базуються на селективній стратегемі усунення конфліктів інформаційної асиметрії, що забезпечує впровадження низки принципів і цільових заходів регуляторного впливу на узгодження інтересів держави, регіонів та окремих суб'єктів господарювання.

8. Узагальнено особливості світового досвіду розвитку інформаційної економіки, які розглядають практики усунення впливу інформаційної асиметрії, що дає змогу врахувати, поступово адаптувати накопичені знання щодо трансформації національних економічних інтересів і визначити цільові заходи економічної політики.

Теоретичне та практичне значення роботи, використання результатів дослідження

Наукове значення одержаних результатів та рекомендацій полягає у розширенні методичних основ національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки.

Практичне значення роботи полягає у розробці науково обґрунтованого методичного підходу до дослідження національних економічних інтересів через векторний рух до моделі інформаційної економіки; узагальнені особливостей світового досвіду розвитку інформаційної економіки і трансформації національних економічних інтересів; окресленні ключових принципів та

управлінських підходів до реалізації концептів національних економічних інтересів.

Практична значущість отриманих результатів підтверджена довідками, що засвідчує прикладне значення основних положень дисертаційної роботи для розвитку теорії і практики національних економічних інтересів. Результати дисертаційної роботи використано в практичній діяльності Української асоціації з розвитку менеджменту та бізнес-освіти, ТОВ «Аудит Консалтинг Сервіс», ТОВ «Управління персоналом», Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації, ПП «МОРЕБІС СДС», а також у навчальному процесі Черкаського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки України.

Повнота викладення наукових положень, матеріалів, висновків і рекомендацій дисертації в опублікованих працях

Оформлення дисертації відповідає наявним вимогам. Стиль та мова викладення наукових положень дисертації автора виконані на відповідному професійному рівні. Обґрунтованість та вірогідність положень і висновків, сформульованих у дисертації, підтверджується результатами впровадження досліджень автора, їх численними публікаціями, в яких відображається основний зміст дисертаційної роботи, апробацією на науково-практичних конференціях, які проводилися в Україні та за її межами. Отже, отримані в дисертаційній роботі результати складають цілісне та завершене дослідження. Тому аналіз рукопису дисертаційної роботи дозволяє позитивно оцінити не тільки актуальність обраної теми дослідження, але й ступінь обґрунтованості отриманих дисертантом результатів, які складають наукову новизну роботи, їх практичне значення.

Зміст дисертаційної роботи свідчить про її цілісність і завершеність. Текст, оформлення дисертації, кількість та обсяг опублікованих автором наукових праць відповідають чинним вимогам пп. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19.05.2023 р. № 502).

Відповідність дисертації встановленим вимогам

У дослідженні Узбека Дмитра Андрійовича дотримано усіх вимог до логіко-структурної схеми наукової роботи. Дисертаційну роботу оформлено відповідно до вимог наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України від 31.05.2019 р. № 759). Отримані наукові результати цілком відповідають задекларованій меті та завданням дисертації. Порухів академічної доброчесності не виявлено.

Дискусійні питання та зауваження до дисертаційної роботи

Позитивно оцінюючи результати проведеного дослідження, слід відзначити, що не всі положення дисертаційної роботи є бездоганними; по деяким з них потрібно зробити такі зауваження.

1. В процесі уточнення визначення економічних інтересів зазначається, що це мотиваційний механізм реалізації комплексу потреб людини чи групи (колективу) в історико-конкретних умовах відтворення суспільного продукту або його частки на договірних відносинах та з елементами специфічної культури (соціальної, соціокультурної, політичної, геополітичної, безпекової, військової), що має своє оформлення, інституційне відображення у вигляді відносин між групами агентів діяльності. В цьому визначенні не зовсім є зрозумілим, які саме мотиватори можуть бути закладені в мотиваційному механізмі реалізації комплексу потреб (п. 1.1, с. 31).

2. Подібна пропозиція стосується й авторського визначення національної моделі інформаційної економіки. Автор зазначає, що «наведений підхід до визначення національної моделі інформаційної економіки ґрунтується на розумінні взаємозв'язку між інформацією, знанням та економічними результатами, а також на врахуванні особливостей прояву таких явищ, як інформаційна асиметрія, викривлення інформації, що постають проявами інформаційної культури» (п. 1.1, с. 36). Доцільно було б конкретизувати, який саме зв'язок простежується між такими категоріями, як інформація, знання та економічні результати, а також як можуть впливати такі явища, як інформаційна асиметрія, викривлення інформації та ін.

3. У п. 2.1 апробація концептуальної схеми в п. 1.3 векторного руху та досягнення моделі інформаційної економіки (рис. 1.5), дослідження національних економічних інтересів пропонується провести в два етапи: експертно-аналітичний етап (1-й етап) оцінки ключових процесів (стадій) розвитку інформаційної економіки на основі SWOT-аналізу станом на кінець 2022 р.; індикативне дослідження національного економічного інтересу – досягнення моделі інформаційної економіки (2-й етап) – станом на кінець 2022 р. (п. 2.1, с. 98). На нашу думку, доцільно було б надати конкретизований перелік індикаторів дослідження національного економічного інтересу саме у продовження опису другого етапу. Автор наводить цю конкретизацію пізніше на с. 130-132, що не дозволяє сформувати комплексне уявлення про схему дослідження.

4. Важливим здобутком дисертаційної роботи є імплементація теоретико-методичного підходу до дослідження національних економічних інтересів на основі проведення SWOT-аналізу, який має за мету визначити сильні та слабкі сторони ключових процесів розбудови інформаційної економіки, а також виявити загрози та можливості країни в умовах новітніх викликів синергетичного прояву третьої, четвертої та п'ятої промислових революцій, що окреслює пріоритети змін національних економічних інтересів. Формування чіткого уявлення про те, як сильні та слабкі сторони впливають на реалізацію можливостей і нейтралізацію загроз, що йдуть від зовнішнього середовища, відбувається на основі побудови

вектора спрямованості, який будується за результатами SWOT-аналізу (п. 2.1, с. 97-129). Проте SWOT-аналіз не зовсім забезпечує реалістичність моделей для систем, що функціонують в умовах суцільної неточності та невизначеності. Доцільно було б застосувати цей метод у комплексі з іншими аналітичними моделями та методами нечіткої логіки.

5. В п. 3.1 у табл. 3.1 «Національні економічні інтереси та відповідні концепти інформаційної економіки» автором надається: характеристика концептів інформаційної економіки за сферою дії національного інтересу, змістовне визначення національного економічного інтересу, характеристика концепту, вплив на стан інформаційної економіки. Оскільки наведені концепти мають як прямий, так і опосередкований вплив на усі процеси економічного розвитку, що теж зазначено автором, пропонується додати в таблиці характеристику щодо характеру впливу цих концептів на стан інформаційної економіки і таким чином розширити бачення наданих концептів у системі національних економічних інтересів.

Загальна оцінка дисертації

Дисертаційна робота Узбека Дмитра Андрійовича є цілісною, завершеною, самостійно виконаною науковою працею. Тема наукового дослідження є актуальною, предметна область дослідження відповідає положенням Стандарту вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня про здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 051 Економіка, затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 10.05.2022 р. № 424. Зміст дисертаційної роботи повною мірою відповідає обраній темі, забезпечує досягнення поставленої мети і завдань дослідження. Основні положення роботи, які виносяться на захист, мають елементи наукової новизни. Структура і обсяг роботи відповідають встановленим вимогам. Подана до захисту дисертаційна робота характеризується науковим стилем, матеріал викладено в логічній послідовності, що забезпечує належний рівень його сприйняття.

Дисертаційна робота є завершеним науковим дослідженням, у якому розв'язано наукову задачу щодо національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки. Результати дослідження мають теоретичну цінність та практичну значущість. Вони апробовані на науково-практичних конференціях різного рівня, а також опубліковані у наукових фахових виданнях України та міжнародних індексованих виданнях, зокрема у наукометричній базі Web of Science.

Таким чином, дисертаційна робота Узбека Дмитра Андрійовича на тему «Національні економічні інтереси в умовах розвитку інформаційної економіки» за якістю, змістом, рівнем наукової новизни та практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії (п.п. 5–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти,

Офіційний опонент:

[Handwritten signature]

Юлія КОВАЛЕНКО

В.о. першого проректора

24.04.2024

Леонід Бачурін